

Sofya'da Vassil Kolarov Kütüphanesi (Millî Kütüphane)

Sofya'da Vassil Kolarov Kütüphanesi'nin Katalog ve İare Servisi

Sofya'da Vasil Kolarov Kütüphanesi'nin Okuma Salonu

BULGARİSTAN'DA KÜTÜPHANELERİN ORGANİZASYONU *

Bulgaristan'da 9 Eylül 1944 ten itibaren, hükûmet bütün dikkatini kütüphanelere verdi. Her sene, yeni vazifelerini yapabilmeleri ve işlerini yürütebilmelerini temin için mühim miktarda tahsisat ayrıldı. Evvelce mevcut olan kütüphaneler geliştirildi, şehir ve köylerde binlerce yeni kütüphane kuruldu. Kütüphaneler birçok sınıflara ayrıldı. Bu sınıflandırmanın hulâsası aşağıda gösterilmiştir:

Maarif Vekâletine bağlı kütüphaneler:

Kütüphanelerin muayyen bir kısmı Maarif Vekâletine bağlıdır ve bu isimle bir gurup meydana getirirler. Bu gurup, Sofya'da Vassil Kolarov Devlet Kütüphanesi (Millî Kütüphane), Plovdiv' de Ivan Vasov Devlet Kütüphanesi -her ikisi de doğrudan doğruya Bakanlığa bağlıdır- ve diğer şehirlerde kurulmuş olan 17 devlet kütüphanesinden (il kütüphaneleri, belediye kütüphaneleri, nahiye kütüphaneleri, çocuklara mahsus kütüphaneler) ibarettir. Bunların hepsi işçi temsilcilerinden meydana gelen konseyler tarafından idare edilir.

Doğrudan doğruya Maarif Vekâletine bağlı olan merkezî kurumlar arasında, Eline-Peline Bulgar Bibliyografya Enstitüsünü ve kütüphanelerin personel kadrolarını hazırlayan Devlet Enstitüsünü zikretmek yerinde olur.

İl kütüphaneleri, illerde ve il merkezlerinde merkez kütüphanelerinin vazifesini görürler. Derleme Kanunu mucibince, her matbu eserin bir nushasını parasız alırlar. Bu kütüphaneler, aynı zamanda, illerde halk kütüphaneleri için, bunların bağlı oldukları gurup dışında, teşkilâtçı merkez rolünü oynarlar.

Vassil Kolarov Devlet Kütüphanesi:

Bulgar Millî Kütüphanesi olan bu kütüphane, birinci plânda rol oynayan bir kültür müessesesidir. Bu müessese, hem matbu eser-

* Sofya'da Vassil Kolarov Devlet Kütüphanesi Müdürü Georgui Mihailov Dobrev tarafından hazırlanan ve "Bulletin de l'Unesco a l'Intention des Bibliothèques" dergisinin Ağustos - Eylül 1955 sayısında (Cilt 9, Sayı 8-9) yayımlanan bu etüd bazı kısımları hülâsa edilmek suretiyle bültenimizde neşrolunmaktadır.

lerin meydana getirdiği millî fonu (esas olarak) muhafaza eden kütüphane, hem memleketin diğer kütüphaneleri için teşkilâtçı merkez, hem de bir araştırma ve etüt enstitüsüdür. 1878 de kurulan bu kütüphane ilk olarak Bulgar vatanseverlerinin bağışlarıyla kuruldu. Ancak 9 Eylül 1944 ten sonra, Kütüphane gerçekten bir millî kütüphane oldu. Harpte yıkılan eski binanın yerine başşehrin merkezinde, büyük bir kütüphanenin bütün ihtiyaçlarına cevap veren çok güzel modern bir bina yapıldı. Böylece, tamamiyle yeni servisler teşekkül edebildi. Kütüphanecilik Teşkilâtı Bürosu, Bibliyografya Bölümü, İstihbarat Servisi ve Fotoğraf Servisi belli başlı olanlarıdır. Diğer taraftan eskiden mevcut olan servisler ve ihtisas bölümleri inkişaf ettirilebildi: "Bulgar Tarihi Arşivleri" bölümü, Şark Bölümü, El Yazmaları, Eski Kitaplar ve Nadir Yayınlar Bölümü, Portreler, Haritalar ve Estamlar Bölümü bunlardandır.

Kütüphane 1954 de 550.000 cilt ihtiva ediyordu. 1954 de bu sayı iki devlet adamı, Georgui Dimitrov ve Vassil Kolarov'un şahsî kütüphaneleri sayesinde arttı. Böylece, çok kıymetli 32.000 cilt, mevcut eserlere ilâve edildi.

Kütüphanenin, nadir yayınlar, eski eserler ve arşiv dokümanlarını içine alan, zengin koleksiyonları vardır. "Bulgar Tarihi Arşivleri" bölümü Bulgaristan ve komşu memleketler tarihine ait 320.000 den fazla vesika ihtiva eder. Şark Bölümünde çok kıymetli (200.000 parça) Türk arşivlerine ait vesikalar, ayrıca bazıları onikinci asırdan kalma üçbin arapça, Farsça ve Türkçe el yazmaları ve 15-19 uncu asırlar arasındaki devre ait Türkçe vesikalar vardır. Eski Kitaplar Bölümünde, en eskileri 12 nci asra kadar uzanan el yazmaları bulunduğu gibi daha önce neşredilmiş 8500 kitap ve aynı devre ait periyodik neşriyatın tam bir koleksiyonu vardır.

Kütüphane, en kıymetli neşriyatı tanıtılabilmek için icabeden tertibatı alır ve okuyuculara faydalı olmak maksadıyla, ihtiyaca cevap veren üstün bir hizmet görür. 1954 te devamlı olarak kaydedilen okuyucuların sayısı 20.285 e, yeni başlayanların sayısı 211.118 e ve dağıtılan kitap sayısı da 470 bin cilde yükseldi. Kütüphanenin bir iare ve milletlerarası mübadele servisi vardır ve dünya kütüphanelerinin büyük bir kısmı ile devamlı münasebetler idame ettirir.

Bu kütüphane İzvestia na Darjavna Biblioteka "Vassil Kolarov" isimli bir yıllık, ihtisas seksiyonları tarafından tertiplenmiş dokümanter dergiler, "Bibliotekar" isimli aylık bir mecmua ve kütüphanelere mahsus bir bülten neşreder.

İvan Vasov Devlet Kütüphanesi:

Plovdiv'de kurulmuş olan bu kütüphane, ehemmiyeti bakımından ikinci derecede olan Devlet Kütüphanesidir. 1879 da tesis edilen bu kütüphane halen 300.000 den fazla cilde maliktir. Sahip olduğu Bulgar periyodik neşriyatının tam koleksiyonu bilhassa bahsedilmeğe değer. Bu kütüphanede nadir yayınlar, eski kitaplar ve arşiv vesikaları da vardır.

Halk Okuma Salonları (Citalista):

Memlekette Türklerin hâkim olduğu devirde münevver ve kültürlü Bulgarlar tarafından kurulan bu okuma salonları ilim ve kültür ocakları haline geldiler (İlk salonlar 1856 da Lom, Sumen ve Sivistov'da teşekkül etti). Bugün bunların sayısı, bilhassa bütün bir köy veya kaza halkına hizmet etmek gibi mühim bir vazife ifa ettikleri köylerde çok arttı. Hali hazırda Bulgaristan'da 3.600.000 ciltten fazla mevcudu olan muazzam bir varlığa sahip 4321 halk okuma salonu vardır (Bunun 4091 i köylerdedir). Halk okuma salonlarının esaslı vazifelerinden biri ziraat kooperatiflerinin âzalarına, traktör istasyonlarına ve küçük büyük bütün köylülere kitap temin etmektir.

Meslek Teşekkülleri Kütüphaneleri:

Bu kütüphaneler idarehanelerin, fabrikaların, traktör istasyonlarının ve devlet ziraî işletmelerinin yanında kurulmuşlardır. Kuruluşlarındaki gaye işçilerin, memurların ve ailelerinin kültürel, siyasî ve fikrî bakımdan inkişafına hizmet etmektir. Bu kütüphanelerin sayısı 1944 de 1800 ciltlik toptan mevcudu ile 63 ten, 1954 de 1.800.000 ciltlik mevcudla 3706 ya yükselmiştir.

Devlet, işçi sınıfının kültür seviyesini yükseltmek için meslek kütüphanelerini aktif bir şekilde çalışan müesseseler haline getirmek maksadıyla onların inkişafına geniş ölçüde yardım eder.

Maarif Vekâletine Bağlı Kütüphaneler:

Bunlar, bilhassa okul kütüphaneleri tarafından meydana getirilmiştir. Sayıları, 2.500.000 ciltlik mevcudu ile 6500 den fazladır. Bütün okul kütüphaneleri bol bol pedagojik neşriyatı ihtiva ederler.

Yüksek Öğretim Müesseseleri Kütüphaneleri:

Bulgaristan'da, 42 fakülte ve 150 ihtisas tahsili branşları ile 20 yüksek Öğretim müessesesi bu müesseselerin 13 merkez kütüphanesi ve birçok fakülte, öğretim kürsüsü ve enstitü kütüphaneleri vardır.

Bu kütüphaneler hocalara ve talebelere tahsis edilmiştir. Aynı zamanda bibliyografik malûmat verirler. Mevcutlarının yekûnu 1 milyon cilde yükselir.

Bu nevi kütüphaneler arasında, Sofya Üniversite Kütüphanesi en zengini ve en iyi teşkilâtlandırılmış olanıdır. Üniversite ile aynı tarihte, 1888 de kurulmuştur. Halihazırda 450.000 cilt kitaba sahiptir. Merkez kütüphanesi olmak dolayısıyla, Sofya Üniversitesinin seminerleri, enstitüleri, eğitim kürsüleri ve fakültelerin 26 kütüphanesinin, kütüphanecilik yönünden organizasyonunu ve satın alma işlerini üzerine almıştır.

Bulgar İlimler Akademisinin Kütüphaneleri:

Bulgar İlimler Akademisinin merkez kütüphanesinin menşei Braila'da (Romanya) 1869 da Edebiyat Cemiyetinin (Knijovno Drujestvo) kuruluşuna kadar çıkar. Akademinin merkez kütüphanesinin halen 150 binden fazla kitabı vardır. Akademinin ilmî araştırmalar yapan enstitülerinin 35 kütüphanesi, çalışmalar için zarurî olan özel neşriyatla mücehhezdir.

Bibliyografik çalışma organizasyonu:

Bibliyografya ile uğraşan kütüphaneler ve enstitüler arasında 1941 de kurulan Eline-Peline Bibliyografya Enstitüsünün ve Vassil Kolarov Devlet Kütüphanesinin üstün bir mevki vardır.

1953 te yeniden tanzim edilen Eline-Peline Bibliyografya Enstitüsü bir "kitabevi" nin bütün işlerini deruhte eder. Bu işlerden en mühim olanı, memlekette çıkan bütün matbu eserleri ve neşriyatı kaydeden millî bibliyografyayı çıkarmayı temin etmektir. Derleme Kanunu gereğince her matbu eserden 16 nusha Bulgar Bibliyografya Enstitüsüne gelir. Onları çeşitli kütüphane ve enstitüler arasında taksim eder ve bu esas üzerine matbu eserlerin tam kayıtlarını yapar. Bu enstitü, Derleme Kanununa göre verilen periyodikler, kitaplar ve neşriyatın aylık fihristi Bulgarski Knigopis,, (bu bülten 1897 den 31 aralık 1952 ye kadar Millî Kütüphane tarafından neşredildi) gazete ve mecmualarda çıkan makalelerin aylık listesini ve "Letopis na Periodicnia Pecat,, bibliyografik çalışmaların yıllığını neşreder.

Enstitü geçmişe ait genel bibliyografyayı tamamlamaya çalışır ve her sene Bulgaristan'da basılan neşriyat hakkında tafsilâtli istatistikler toplar ve neşreder.

Vassil Kolarov Devlet Kütüphanesi de, kendi yönünden halk ve devlet kütüphanelerine faydalı olarak tavsiye edilen neşriyatın bibliyografyasını yapar.

Aynı şekilde bibliyografyalar neşreden diğer enstitü ve teşekküller arasında Sofya'da Bulgar İlimler Akademisinin merkez kütüphanesi, Bulgar Komünist Partisinin çalışma bürosu ve Üniversite kütüphanesiyle meslekî teşekküllerin merkez konseyi zikredilebilir.

Kütüphanecilerin Yetiştirilmesi:

1950 de Maarif Vekâleti, kütüphanecilerin yetişmesi için hususî bir enstitü açtı. Burada derslerin süresi iki senedir. Enstitü her sene, halk kütüphaneleri ve devlet kütüphaneleri için kütüphanecilik mesleğine hazırlanan elli genç kız ve erkek öğrenciyi kabul eder.

Bu enstitü kurulmadan önce kütüphaneciler, Vassil Kolarov Devlet Kütüphanesinin, Eline-Peline Bibliyografya Enstitüsünün, halk okuma salonlarının ve meslek teşekküllerinin himayesinde hususî olarak tertibedilen kurslarda yetişiyorlardı.

1953-1954 senesindenberi Sofya Üniversitesinin Tarih ve Felsefe Fakültesinde hususî bir kütüphanecilik ve bibliyografya kürsüsü tesis edildi. Orada derslerin süresi dört senedir. Bibliyografya ve kütüphanecilik çalışmalarının yakın bir gelecekte orta, lise ve üniversite tedrisatına teşmil edileceği şimdiden beklenmektedir.